

Konu: **Kadim Diller ve Yazılar**
Yazı: **15**

Phaistos Diski

Doç. Dr. Haluk Berkmen

Ege Kıyıları ve Adaları başlıklı yazımda Ege adalarında ve kıyılarına yerleşmiş olan kadim Ön-Türk kültüründen söz ettim. Ege ile Akdeniz'in birleştiği köşede sayılabilecek Girit adasında Phaistos şehrinde bulunmuş olan ilginç bir disk gizemini günümüze kadar korumaya devam etmektedir.

Kendisi de Tatar Türkü olan Nurihan Fattah **Tanrılarının ve Firavunların Dili** başlıklı bir kitap yayınlamıştır (**Selenge Yayınları**, 2004, İstanbul). Bu kitabında Tatar Türkçesi ile Sümer dili arasında bağlar kurmakta hatta Girit adasında bulunmuş olan Phaistos (Festos) diskini dahi okuduğunu ileri sürmektedir.

3 Temmuz 1908 yılında Girit adasının Festos şehrinde bulunmuş olan bu diskin üzerindeki resim yazısı Mısır Hieroglif yazısını andırmaktadır. Merkezden başlayıp çevreye doğru spiral bir helezon şeklinde kazılmış olan bu işaretler bugüne kadar sırlarını korumaktadırlar. Gerek Yunanca gerekse Latince ile uğraşan dil uzmanları bu işaretleri okumakta başarılı olmamışlardır. Günümüzde bu işaretleri bilgisayara yükleyip, makine mantığı ile çözmek için girişimler sürmektedir.

Nurihan Fattah ise hem işaretlerin anlamını Türkçe ile çözmekte hem de bu diskin ne zaman ve kimler tarafından okunduğunu tahmin etmektedir. Diskteki sözcüklerin anlamına bakılacak olursa, büyük olasılıkla, evlilik töreni sırasında gelin olacak olan genç kız bu diski çevire çevire okumakta ve tanrılara, tanrıçalara dua ederek yeni ailesine bir tür sadakat yemini yapmaktadır. Resimde Festos diskinin bir yüzünü görmekteyiz.

Phaistos diskinin her iki yüzünde 45 farklı görünümde toplam 241 işaret bulunuyor. Bu işaretlere ayrıntılı olarak anlam vermek elbette ki bir uzmanlık konusudur. Ancak, elde belli bir dil bulunursa, ilişkileri kurmak ve tutarlı bir şekilde yazıyı anlamlandırmak mümkündür. Size resimdeki yüzün üzerinde yazılı olan sözleri N. Fattah'ın kitabından (sayfa123) kendi yorumumu ekleyerek aktarıyorum.

ADAMIMA (Atama), **TU ENİİMKE** (nineme), **ES ENEM** (asıl anama), **KARAUŁ EYİMKE** (Kara ulu bölgeme), **SADAKA NİMEK** (sadaikat sözü), **BİNTİME** (kız kardeşime), **İM EYİMKE** (şimdiki yeni evime), **SAKAMA** (kralıma), **İREKE DE** (erime de), **EMEKENİME** (kadın akrabalarım), **İRKENEKİME** (erkek akrabalarım), **ENİİME** (yeni anneme)...

şeklinde sürüp giden bir sadaikat yemindir. Burada ilginç kök sözcükler bulunmaktadır. Bu sözlerin anlamlarına inelim:

ATAMA sözü ile öncelikle kendi babasına sadaikat sözü vererek yemin törenine başlıyor. ATA kök sözünün /baba/ olduğu kesindir.

TU damgası UT olarak da okunabilir. Bu da /dışta, ilerde olan/ anlamını taşıdığından /yüksek anne/ yani **nine** olmaktadır. ENİİM sözünün aslında /anam, enem/ olduğu ve **ENİİMKE** /anama/ olduğu anlaşılıyor.

ES kök sözcüğü de /var olan, asıl olan/ anlamını taşıdığından /asıl anne/ **beni doğuran anne** demektir. ES kök sözcüğü -IS ve -İZ takıları şeklinde birçok dile geçtiğini gördük. **ENEM** ve **ENİİM** sözlerinin her ikisi de /anam/ olmaktadır.

KARAUŁ EYİMKE sözlerini ben /OK-ARA-ULU EVİME/ şeklinde anlıyorum ve Girit sözünün kökeninde OKART bulunduğunu bir önceki yazıya dayanarak hatırlatmak istiyorum.

SADAKA NİMEK sözü ise /dimek, sözünü etmek/ yani **sadaikat sözü vermek** şeklinde anlaşılmalıdır.

İM EYİMKE sözlerinde bulunan **İM** /imdi veya şimdi, şimdiki/ olup EYİMKE /evime/ olduğundan bu iki sözün anlamı **şimdiki yeni evime** olmaktadır.

SAKAMA sözü hem **kralıma** hem de **kraliçeme** anlamlarını taşıyabilir. Zira, SAKAMA = AS-OK-AMA kök sözcüklerinin bitişmesinden oluşmuşsa /AS OK Ana/ kavramlarını içerdiği ortaya çıkıyor.

İREKE DE sözlerinde, **İRKEK** yani /erkek/ olan eşine de yemin etmektedir.

EMEKENİME sözünde eme = ama, ana kök sözcüğünde **dişi akrabalarım** ve benzer şekilde **İRKENEKİME** sözünde **erkek akrabalarım** anlamları bulunuyor.

ENEM /anam/ olduğuna göre **ENİİME** de **kayın valdeme** veya yeni anneme demek olmaktadır.

Her iki yüzünü de okuduktan sonra, herkesin önünde sadakat yemini etmiş olan genç kızın evlilik töreni gerçekleşmektedir.